Vakgroep Restauratie

#6/2009

NIEUWS EN INFORMATIE VANUIT DE RESTAURATIEPRAKTIJK

GESPREKKEN OP DE RESTAURATIEBEURS

Nog enkele weken en dan komt het hele restauratieveld weer bijeen op de Nederlandse Restauratiebeurs in 's-Hertogenbosch. Wij, als Vakgroep Restauratie, zien iedere twee jaar uit naar de beurs en zijn dan ook dit jaar weer met een flinke stand vertegenwoordigd. De beurs biedt een prachtig platform om bestaande relaties te ontmoeten, nieuwe contacten te leggen en kennis op te doen in de diverse lezingen in het beurstheater.

De beurs geeft ook gelegenheid om met elkaar van gedachten te wisselen over ontwikkelingen in de sector. Ongetwijfeld zal er veel gediscussieerd worden over het nieuwe beleid dat het ministerie van OC&W thans ontwikkelt in het kader van het project Modernisering Monumentenzorg. Wij herkennen in de eerste voorstellen van de minister diverse zaken waar we de afgelopen jaren voor hebben gepleit, zoals structurele budgetten ten behoeve van de gewenste continuïteit dus naast subsidie voor instandhouding tevens blijvende budgetten voor restauratie. Tevens is de ontwikkeling van een professioneel stelstel van erkenning en certificering van aannemers en architecten een belangrijke ontwikkeling. We zijn dan ook zeer benieuwd naar de definitieve uitwerking van dit voorgestelde beleid.

Thans verkeert ook de restauratiemarkt in een enigszins ongewisse periode. Ondanks een goed volume aan subsidies speelt de economische recessie ons parten. Zo kost het monumenteneigenaren meer tijd en inspanning om de -boven de subsidie- benodigde eigen bijdrage voor hun restauratieopdrachten bijeen te brengen.

Ook merken we dat er minder ongesubsidieerd werk op de markt komt vanwege het slechte economisch tij. Diverse provincies hebben dit echter reeds geconstateerd en hebben maatregelen getroffen om deze problemen tegen te gaan. En mogelijk dat ook het kabinet in de crisismaatregelen rekening heeft gehouden met bovengenoemde ontwikkelingen.

Genoeg stof dus om over te praten op de restauratiebeurs. We ontvangen u graag in onze stand op 23, 24 of 25 april a.s.

Boudewijn de Bont,
Voorzitter Vakgroep Restauratie ■

NRC SUCCESVOL

Dit jaar is het Nationaal Restauratie Centrum (NRC) 20 jaar operationeel. Dat het centrum een succesformule is, blijkt uit de gestage groei van cursisten. Het afgelopen jaar was een topjaar met meer dan 650 cursisten.

De grootste belangstelling is voor de cursussen: Herkennen van bouwstijlen, Restauratietechnieken, Basis vergulden met bladgoud, Ambachtelijk snijden in hout, Houtaantasting en -bescherming. Ook is er veel vraag naar de cursus Binnenbetimmeringen en Kerkinterieurs.

De laatste twee jaar is een nieuwe serie Restauratietechnieken van 12 modules ontwikkeld op mbo-hbo niveau. Bijzonder is dat de cursusbegeleiders allen uit de praktijk komen en over een grote werkervaring beschikken.

Dit jaar is het een bijzonder jaar, niet alleen vanwege het vierde lustrum, maar ook dat het NRC verhuist van de voormalige synagoge in het hartje van de Amsterdamse binnenstad naar een nieuwe locatie aan de Oostelijke Handelskade 12; goed te bereiken met sneltram 26 richting IJburg en op redelijke loopafstand van het Centraal Station.

De synagoge, dankzij het stichtingsbestuur van het NRC voor ondergang behoed, krijgt een culturele functie. Het NRC zal zeker ook op de nieuwe locatie met twee leslokalen, keuken en kantoor haar nuttig werk kunnen voortzetten.

Nationaal Restauratie Centrum (NRC)
Nieuwe Uilenburgerstraat 91,
vm synagoge; na 1 september 2009
Oostelijke Handelskade 12, Amsterdam.
Mevr. I. Kneppers.

info@restauratiecentrum.nl
www.restauratiecentrum@planet.nl ■

NEDERLANDSE RESTAURATIEBEURS 23, 24 EN 25 APRIL 2009 DEN BOSCH

De Nederlandse erfgoedsector is volop in beweging. Eenmaal in de twee jaar krijgen tijdens de Restauratiebeurs professionals en andere liefhebbers van het Nederlandse erfgoed de gelegenheid om kennis te nemen van de actuele stand van zaken. Diverse partijen die aan de instandhouding, verbetering en toegankelijkheid van het Nederlandse cultureel erfgoed bijdragen, komen gedurende drie dagen samen in de Brabanthallen in ‘s-Hertogenbosch. De beurs brengt vraag en aanbod bijeen op het gebied van het onroerende, roerende, materiële en immateriële erfgoed. Kwaliteit en passie gaan daarbij hand in hand.

De Vakgroep Restauratie neemt wederom deel aan deze beurs met een grote stand. Alle lezers van deze nieuwsbrief worden van harte uitgenodigd een bezoek te brengen aan de stand van de Vakgroep Restauratie (standnummer 119). De Restauratiebeurs is op donderdag 23 en vrijdag 24 april a.s. geopend van 10:00 uur tot 18:00 uur en

op zaterdag 25 april a.s. van 10:00 uur tot 17:00 uur. Bent u van plan naar de beurs te komen? Via de website www.restauratiebeurs.nl kunt u reductiekaarten downloaden. De entreeprijs met een reductiekaart bedraagt € 5 (kassaprijs € 10). ■

‘HET DORDTS MUSEUM WORDT OOK EEN BEETJE VAN ONS’

‘Dit heb ik nou altijd gewild’, zegt Brian Stehouwer (20). ‘Met zo’n oud gebouw bezig zijn, er met mijn handen kunnen werken en er ook nog dagelijks te leren’. ‘Want werken in de nieuwbouw, dat is alleen maar rampetampen’, verklaart zijn collega Jeroen Kapellen (19).

Bijna afgestudeerd aan het ROC zijn ze nu al ‘lekker zelfstandig’ aan het werk in het Dordrechts Museum. Het museum, opgericht in 1842, is een van de oudste musea van ons land. Aan de haven, midden in het centrum van Dordrecht en in een van oorsprong 14de-eeuws gebouw, wordt een ingrijpend herstelprogramma uitgevoerd. In 2010 zal er een nieuw documentatiecentrum en meer ruimte komen voor de unieke schilderijencollectie. Op dit moment wordt er gewerkt aan de restauratie van oude balklagen.

‘Het zelfstandig kunnen werken’, benadrukken beiden, ‘dat is genieten’. ‘We zoeken zelf uit hoe we het werk moeten aanpakken en wat we nodig hebben. En als we er niet uit komen, is er altijd de voorman of iemand anders, die ons helpt’, vertelt Jeroen. ‘Je hebt veel van die oude rotten hier’, weet Brian, ‘die je echt alles over het vak kunnen vertellen. Je mag altijd even kennis komen aftappen’. Het spreekt hem wel aan de suggestie, dat over vele jaren hijzelf die oude rot is die jonkies op de steiger de fijne kneepjes van het vak leert.

AFWISSELING

Al op de middelbare school wisten Brian en Jeroen: ‘De bouw, en dan juist het restauratie-werk, dat wordt voor ons’. Jeroen: ‘Ik heb wel ervaring opgedaan met nieuwbouw, maar ik vind er geen lol aan. Je doet wekenlang hetzelfde werk. Terwijl hier de afwisseling is, je ziet van alles en je wordt overal bij betrokken. Het museum wordt ook een beetje van ons’. Hij is blij met de opleiding, net als Brian. ‘We hebben veel geleerd, veel testen moeten afleggen, zoals het maken van praktijktekeningen en materiaalstaten. Die worden streng gecontroleerd door de leermeester en soms staat iemand van Fundeon achter hen mee te kijken’. Nu, in het werk, worden ze met nog weer andere eisen geconfronteerd. ‘Vooral hoe er binnen zo’n gecertificeerd bedrijf als Jurriëns op veiligheid wordt gelet, dat wil je niet weten’, aldus Brian. ‘Dat is soms zelfs belangrijker dan het werk’.

RUWE DIAMANTEN

Uitvoerder Ate Pijpker kan later op de dag een glimlach niet onderdrukken, als hij kennis neemt van het verhaal van de beide timmerleerlingen. ‘Het is genieten, omdat het zulke enthousiaste jongens zijn. Tegelijk daag ik ze ook uit, laat maar zien wat je kunt. We helpen ze daarbij door elke ochtend even met ze mee te lopen, even te kijken hoe het gaat. Ontwikkelen ze hun eigen inzicht, denken ze na over het werk?’ Hij wordt aangevuld door projectleider Reinier IJntema: ‘We betrekken de jongens ook in het wekelijkse overleg waar we iedereen informeren over de voortgang. Planning, oog krijgen voor kwaliteit maar ook efficiency’. ‘Maar vooral blijven leren’, benadrukt Ate Pijpker. ‘Zo krijgen ze kennis van het gehele werk’. ‘Het zijn’, besluit hij, ‘ruwe diamanten die je in de loop der jaren bijslijpt’. ■

MOMO-VISIE MINISTER PLASTERK

Begin december 2008 is door het ministerie van OC&W de notitie “Een lust, geen last. Visie op de modernisering van de monumentenzorg” gepubliceerd. De Vakgroep Restauratie is zeer te spreken over de richting die de overheid kiest in de geschetste plannen. De minister heeft gehoor gegeven aan de roep vanuit de bouwpraktijk om continuïteit in restauratiebudgetten aan te brengen. Vanaf 2013 zal er een vast budget voor monumentenzorg beschikbaar zijn. Gelet op de door het EIB verwachte daling in het productievolume, dringt de Vakgroep Restauratie echter wel aan op het eerder invoeren van dit vaste budget, bijvoorbeeld per 2011. Het spreekt voor zich dat dit budget hoog genoeg moet zijn om de vereiste restauratieinvesteringen in ons land te kunnen honoreren. Voorkomen moet worden dat de restauratieachterstanden opnieuw oplopen. Verder wordt in de momo-visie een prominente rol voor kwaliteitszorg ingeruimd. Het is een goede zaak dat de overheid het belang ziet van de inzet van uitvoerende restauratiepartijen, die beschikken over voldoende vakkennis en ervaring op het bijzondere vakgebied van de monumentenzorg. De Vakgroep Restauratie heeft haar kwaliteitseisen vastgelegd in het certificaat, BRL-Erkenningsregeling Restauratie Bouwbedrijven (ERB). Van de overheid wordt verwacht dat ze een leidende rol zal nemen en samen met de branchepartijen een goed stelstel van erkenning en certificering zal ontwikkelen. ■

COLUMN DAG BLOEMEN, DAG VOGELS, DAG KERKEN

Oude kerken kennen een lange bouwgeschiedenis. Eeuwen lang werden de kerken door vele generaties, als gevolg van veranderingen in het kerkelijk gebruik, aangepast, veranderd, hersteld, vernieuwd of uitgebreid. In onze tijd zijn deze processen verstoord. Niet alleen door minder intensief gebruik van de kerkgebouwen, maar ook door kortzichtig denken over niet veranderbare architectuur en krampachtig vasthouden aan het bestaande. Deze opvattingen zijn dodelijk en voorspellen sloop, leegstand of levenloze kijkobjecten.

Er zullen in de komende jaren veel kerkgebouwen verdwijnen. Helaas hebben kerkgenootschappen, en met name bisdommen, tot nu toe weinig gedaan om dit tragische scenario, dat al lange tijd gaande is, voor te zijn of om te buigen.

Men had zich bijvoorbeeld kunnen spiegelen aan het werk van de Stichting Oude Groninger Kerken met haar 62 kerken. Kerkgebouwen, die geen bestemming meer hadden, werden door de stichting toch als ‘kerk’ planmatig in stand gehouden en/of gerestaureerd. Modieuze perikelen als herbestemming en wat dies meer zij, ten spijt. En dat al veertig jaar. Kerkelijke organisaties luiden nu de noodklok en durven zelfs een plan voor te leggen dat de overheid het casco onderhoud aan kerkgebouwen maar voor haar rekening moet nemen.
In dit opzicht is de echo van het Jaar van het Kerkelijk Erfgoed uitgebleven. Het zal moeilijk worden een inhaalslag te maken.

Het kan misschien nog…, maar er is wel haast bij !

WEKA ■

VLAAMSE SCHUUR IN ROOSENDAAL

In Noord-Brabant is er naast het T-huis of rivierendwarshuis en de zo karakteristieke langgevelboerderij nog een aparte groep: de Vlaamse schuur.

In de middeleeuwen lieten veel kloosters in Vlaanderen schuren bouwen voor de opslag van graan. Vlaamse boeren en boeren in het midden en westen van Noord-Brabant namen dit type over. Het zijn grote vrijstaande schuren, vaak met links of rechts in de zijgevel of op de hoeken een hoge inrit, waardoor men met paard en wagen de tasruimte in kon rijden. Veel van deze schuren verdwijnen nu, meestal door het ontbreken van een functie.

Maar er wordt er weer een hersteld. Een Vlaamse schuur, bouwjaar ca. 1870, bij een woonhuisboerderij aan de Steenovenstraat in Roosendaal. Deze schuur verkeerde in een niet al te beste staat. Bij de eind vorig jaar begonnen restauratie werden de aangetaste houten gebinten hersteld en prachtige constructies werden voorzien van dwarsverbindingen, toognagels, schoren en lassen. De sporen zijn uitgevoerd in rondhout. Hier rust de enorme kap op. De zijdelen werden verstevigd en de schuur werd weer voorzien van een rieten dak.

De restauratie door Bouwbedrijf Balemans uit Breda, is een mooi voorbeeld van vakmanschap waarbij rietdekker, metselaar en timmerman hun hart konden ophalen. Bij de herstelling waren enkele leerlingen betrokken. Gelukkig was er een opdrachtgever die het belang van het herstel in zag en bereid was zich daarvoor, vooral financieel, in te spannen. ■

Colofon

April 2009

Dit is een uitgave van de Vakgroep Restauratie, de branchevereniging van erkende restauratie bouwbedrijven

Postbus 2079
3800 CB Amersfoort
Tel: 033 465 94 65 - Fax: 033 479 07 69
E-mail: info@vakgroeprestauratie.nl
Internet: www.vakgroeprestauratie.nl

Redactie: A. van Alphen, W. Kramer en T. Loven.

Foto's en illustraties zijn aangeleverd door: Bouwbedrijf Balemans B.V., Nationaal Restauratie Centrum, Standcraft B.V., Jurriëns Bouw, T. van Oeffelt, W. Kramer.

OVERZICHT AANGESLOTEN RESTAURATIEBEDRIJVEN

AMEIDE
- **Koninklijke Woudenberg Ameide BV**
  0183-606600
  www.koninklijke woudenberg.nl

AMSTERDAM
- **BKBouw BV**
  020-5620420
  www.bkbouw.nl

- **Aannemingsmaatschappij De Cannenburgh BV ***
  020-6650303
  www.cannenburgh.nl

- **GF Deko BV**
  020-6353333
  www.gfdeko.nl

- **Hillen & Roosen BV**
  020-5492600
  www.hillen.nl

- **Aannemings- en bouwbedrijf Kneppers B.V.**
  020-6081515
  www.kneppers.nl

- **Schakel & Schrale BV**
  020-5745274
  www.schakel-schrale.nl

- **Aannemersbedrijf Scheurer BV**
  020-6930905
  www.scheurer.nl

- **E. Witte Bouw en Aannemersbedrijf BV ***
  020-6343638
  www.wittebouw.nl

BELTRUM
- **BV Bouwbedrijf Hoffman**
  0544-481531
  www.bouwbedrijf hoffman.nl

BERGAMBACHT
- **Den Hoed Aannemers BV**
  0182-351225
  www.denhoed.nl

BREDA
- **Bouwbedrijf Balemans BV ***
  076-5212901
  www.balemans.nl

DELFT
- **Aannemersbedrijf Huurman BV**
  015-2141745
  www.huurmandelft.nl

DEN HAAG
- **Kozel Bouw BV**
  070-3815111
  www.kozelbouw.nl

GRONINGEN
- **Jurriëns Noord BV**
  050-5566779
  www.jurriens.nl

HUMMELO
- **Timmer- en aannemersbedrijf De Vries B.V. ***
  0314-381248
  www.devrieshummelo.nl

INGELMUNSTER, BELGIË
- **Monument Vandekerckhove**
  0032-51316080
  www.monument.be

LEIDEN
- **Bouwbedrijf Burgy BV**
  071-5322405
  www.burgy.nl

- **du Prie Bouw & Ontwikkeling BV**
  071-5222919
  www.dupriebouw.nl

LEIDERDORP
- **Bouwbedrijf Van der Meij BV**
  071-5219062
  www.bouwbedrijf vandermeij.nl

NIEUWKUIJK
- **De Bonth van Hulten Bouwonderneming BV**
  073-5119022
  www.debonthvanhulten.nl

NIJMEGEN
- **Aannemersbedrijf B.F. van Tienen BV ***
  024-3230060
  www.bfvantienen. bouwgarantlid.nl

ROERMOND
- **Loven Aannemingsbedrijf BV**
  0475-333367
  www.tomloven.nl

ROSMALEN
- **Heijmans Beton- en Waterbouw - Restauratiewerken**
  073-5436600
  www.heijmans.nl

SCHAIJK
- **Van Dinther Bouwbedrijf BV**
  0486-461851
  www.bouwbedrijf vandinther.nl

SITTARD
- **Laudy Bouw & Ontwikkeling BV**
  046-4516933
  www.laudybouw.nl

OOSTBURG
- **Leenhouts' Aannemings-Bedrijf BV**
  0117-474000
  www.leenhoutssluis.nl

SOEST
- **Bouw- en Restauratiebedrijf Van de Burgt & Strooij BV**
  035-6035972

UTRECHT
- **Aannemingsbedrijf H.J. Jurriëns BV**
  030-2412912
  www.jurriens.nl

VEGHEL
- **Bouwbedrijf L. van de Ven BV**
  0413-366933
  www.bouwbedrijf vandeven.nl

VELSERBROEK
- **Aannemingsbedrijf Holleman & Zonen Santpoort BV**
  023-5385454
  www.hollemansantpoort.nl

VUGHT
- **Aannemingsbedrijf Nico de Bont BV**
  073-5189480
  www.nicodebont.nl

WARMENHUIZEN
- **Bouwbedrijf M.J. de Nijs & Zonen BV**
  0226-397000
  www.mjdenijs.com

- **Pronk Bouw BV**
  0226-391374
  www.pronkbouw.nl

De met * gemarkeerde bedrijven zijn in het bezit van een ERB-certificaat voor "kleinbedrijf".
De overige bedrijven bezitten het ERB-certificaat "midden- en grootbedrijf".